

ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19 ПРЕЗ 2020 Г. ВЪРХУ БЪЛГАРСКАТА, ЧЕШКАТА И ПОЛСКАТА ЛЕКСИКА

ЙОАННА САТОЛА-СТАШКОВЯК

ХУМАНИТАРНО-ИКОНОМИЧЕСКА АКАДЕМИЯ В ЛОДЗ

jstaskowiak@ahelodz.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8821-2379>

В статията се разглеждат промените в лексиката, повлияни от пандемията от COVID-19 през 2020 г., като появата на нови думи и увеличаването на честотата на употреба на някои съществуващи думи. Изследването е проведено върху материал от българския, чешкия и полския език. Прилага се подход, свързан с изследване на фреквентността на лексикалните единици. Въпреки че очертаните лингвистични процеси имат глобален характер, във всеки един от езиците те протичат по специфичен начин. Материалът е ексерпиран от онлайн ресурси, между които са Националният корпус на полския език, Чешкият национален корпус, Българският национален корпус, Полско-българско-руският паралелен корпус, популярни интернет портали, регистриращи лексикални иновации, дигитални речници, медийни текстове, както и някои най-нови научни публикации.

Ключови думи: пандемия, дума на годината, лексика, неологизми, фреквентност, български език, чешки език, полски език

THE INFLUENCE OF THE 2020 COVID-19 PANDEMIC ON BULGARIAN, CZECH AND POLISH LEXIS

JOANNA SATOŁA-STASŃKOWIAK

ACADEMY OF HUMANITIES & ECONOMICS IN LODZ

jstaskowiak@ahelodz.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8821-2379>

The article discusses the linguistic consequences of the 2020 COVID-19 pandemic, such as the emergence of new words and/or an increase in the frequency of use of some already existing words. The paper is based on material from Bulgarian, Czech and Polish. A frequency approach is applied. Although, the outlined linguistic processes are global in nature, several key aspects differentiate the three chosen languages. The linguistic data were collected using online resources, including the National Corpus of Polish, the Czech National Corpus, the Bulgarian National Corpus, the Polish-Bulgarian-

Russian Parallel Corpus, popular word browsers and digital dictionaries, media texts and some of the most recent scientific publications.

Keywords: pandemic, lexis, word of the year, neologisms, frequency of use, Bulgarian language, Czech language, Polish language

1. Въведение

През декември 2019 г. бяха регистрирани първите случаи на заразяване с непознат досега тип вирус – нов за човешката популация коронавирус, който получи названието SARS-CoV-2. Заразата, започнала от китайската провинция Хубей, впоследствие се разпространи из целия Китай, а скоро след това – и в много други страни. Няколко месеца след първите регистрирани случаи Световната здравна организация обяви състояние на пандемия. По очевидни причини темата за пандемията и последствията от нея придоби важност за медицинската, икономическата и социалната сфера, без обаче да се ограничава до тях.

Като актуално и засягащо цялото общество явление коронавирусната пандемия не може да не намери отражение и в езика. Редица езиковеди от различни страни (Каспър Гратуол, Владислав Миланов, Михаела Лишкова, Марек Лажински, Хенрик Дуда, Мачей Малиновски, Йоанна Сатола-Сташковяк, Войчех Влоскович, Свитлана Глазова, Лариса Алексеева и др.) изказват мнение, че актуалната ситуация, свързана с пандемията, значително ускорява темповете на лексикалния развой в сравнение с предходни периоди. Отчасти причината за това трябва да се търси в значителното влияние на медиите и социалните мрежи като Фейсбук, Инстаграм, Туитър и др.

Интересно е, че създаването на названието на вируса само по себе си е лингвистичен проблем. В. Влоскович, цитирайки разработката *Detection of 2019 novel coronavirus (2019-nCoV) by real-time RT-PCR* (Corman et al. 2020), посочва, че първоначално вирусът е наречен 2019-nCoV – съкращение от годината, през която е регистриран първият случай на заболяването (2019), и английското словосъчетание *novel coronavirus* ‘нов коронавирус’ (Włoskiewicz 2020: 98–99). Впоследствие, отбелязва по-нататък Влоскович, вирусът получава названието SARS-CoV-2 (van Doremalen et al. 2020), което е акроним от *Severe Acute Respiratory Syndrom Coronavirus 2* ‘втори коронавирус, предизвикващ остро инфекциозно заболяване на дихателната система’. Причиняваната от новия коронавирус болест е наречена COVID-19 (Lai 2020), съкратено от *Coronavirus Disease 2019* ‘коронавирусно заболяване, първият случай на което датира от 2019 г.’.

Предмет на анализ в тази статия са повлияните от пандемията изменения в лексикалния състав на три славянски езика: български, чешки и полски. Цел на изследването е съпоставително проучване на лексиката, тематично свързана с коронавирусната пандемия. Наблюденията са проведени

в период от 11 месеца, обхващащ 10 месеца от 2020 г. и първия месец на 2021 г.

Анализираният материал е ексцерпиран от различни достъпни в интернет речници¹ и други източници, регистриращи лексикални нововъведения², от публицистични и информационни предавания на български, чешки и полски медии, в които се засяга темата за коронавирусната пандемия, от електронни периодични издания, интернет форуми и блогове, социални мрежи, в които се разисква съвременната ситуация. Използвана е също най-новата научна литература, посветена на разглежданата тема. Потърсен е материал и от различни електронни корпуси на трите съпоставяни езика, сред които са Националният корпус на полския език, Чешкият национален корпус, Българският национален корпус, Полско-българско-руският паралелен корпус (съавтор на който е авторката на тази статия). В това отношение полезен беше преди всичко Чешкият национален корпус³ – голям, разнообразен и представителен източник на информация за изследваните лексикални единици и тяхната фреквентност.

2. Езиков материал

Тематично свързаните с пандемията думи, употребявани в текстовете от ексцерпираните източници, се разпределят в три групи:

(1) Неологизми, чиято поява е обусловена от необходимостта от назоваване на различни нови явления, отнасящи се до заболяването COVID-19 и свързаните с него състояния, дейности, прояви и др. И в трите разглеждани езика възникват цели серии новообразувания с основа бълг. *корона-*, чеш. *korona-*, пол. *korona-* или бълг. *ковид-*, чеш. *covid-*, пол. *covid-*. Елементът *korona-* в полски поражда известни проблеми поради паралелната употреба на формата *korono-* (вж. по-долу). Част от новообразуванията от разглеждания тип са с експресивен характер (често с изразяване на иронична отсянка). Такива са например ред неологизми, чрез които се назовават определени нагласи и прояви в обществото, свързани с игнориране на усложненията от заболяването (бълг. *ковидуот*, чеш. *covidiot* или *koronaidiot*⁴, пол. *COVID-idiota*⁵ или *koronaidiota*⁶), възникване на нови обществени групи (бълг. *ковидовци*, чеш. *covidovci*, пол. *kowidowcy*) и др.

(2) Отдавна съществуващи в езика думи и съчетания, които показват значително нарастване на честотата на употреба по време на пандемията през 2020 г. Тези лексикални единици се отнасят до актуални в пандемичната ситуация явления като носенето на маски, спазването на физическа дистанция, самоизолирането и пр.: бълг. *пандемия*, чеш. *pandemie*, пол. *pandemia*; бълг. *заболеваемост*, чеш. *nemocnost*, пол. *zachorowalność*; бълг. *смъртност*, чеш. *úmrtnost* пол. *śmiertelność*; бълг. *маска*, чеш. *rouška*, пол. *maseczka*; бълг. *кислород*, чеш. *kyslík*, пол. *tlen*; бълг. *социална дистанция*, чеш. *sociální vzdálenost*, пол. *dystans społeczny*; бълг. *карантина*, чеш.

karanténa, пол. *kwarantanna*; бълг. *кислородна маска*, чеш. *kyslíková maska*, пол. *maska tlenowa*; бълг. *респиратор*, чеш. *respirátor*, пол. *respirator*. Придобиват популярност също така редица изрази, отнасящи се до политически и обществени явления: бълг. *гласуване по пощата*⁷, чеш. *korespondenční hlasování*, пол. *głosowanie korespondencyjne*, както и до засилващи се обществени нагласи: бълг. *конспиративни теории*, чеш. *konspirační teorie*, пол. *teorie spiskowe*.

(3) Нови заемки от английски като бълг. *инфодемия*, пол. *infodemia*, чеш. *infodemie*⁸. Особена популярност придоби новозаетото съществително бълг. *локдаун*, чеш. *lockdown*, пол. *lockdown*, което има широка употреба и в трите езика въпреки наличието на семантично равностойни домашни лексикални средства (бълг. *затваряне / забрана за излизане*; чеш. *zákaz vycházení, zákaz opuštění domova*; пол. *zamknięcie, zakaz wyjścia / zakaz opuszczenia domu*).

2.1. Български език – избрани примери

Според българските експерти думата *коронавирус* е една от най-често употребяваните през цялата 2020 г.⁹ Разбира се, тази дума не е неологизъм, тя функционира поне от 60-те години на миналия век. Елементът *корона-* се открива в структурата на множество новообразувания, срещащи се главно в езика на медиите, като: *коронакриза, коронамерки, коронаоблигации, корнаразходи, коронаситуация, коронащаб, короналия, коронаистерия, коронажертви, коронаепидемия, коронабюджет, коронаситуация, коронабонове, коронакризисен* и др. Появяват се и някои оказионализми, изразяващи иронични конотации: *коронапарти*¹⁰, *коронясан* ‘заразен с коронавирус’.

Сред неологизмите със съставна част *ковид-* придобива популярност съществителното *ковидбалон* със значение ‘лица, които не са от едно семейство и са заплашени от взаимно заразяване поради това, че контактуват често помежду си’.

В употреба са и някои нови телескопични образувания като *маскне* ‘поява на акне по бузите и брадичката, свързано с продължителното носене на предпазна маска’ (контаминация от думите *маска* и *акне*), *карантим* ‘лица, които пребивават заедно някъде по време на карантината’ (контаминация от *карантина* и *тим*), *ковекзит* (от *ковид* и (*Брек*)*екзит*) ‘прилагана стратегия и предприети действия с цел да се избегне възможен локдаун’. Част от тях са с оказионален характер: *вкъществувам* (от *вкъщи* и *съществувам*), *ковидиот* (от *ковид* и *идиот*).

Владислав Миланов отбелязва появата на някои нови глаголи и отглаголни съществителни като *температурирам* и *температуриране* (за означаване на действия, свързани с „измерване на телесната температура на

лица, които се намират на места, изискващи контрол и наблюдение“) (Миланов/Milanov 2020: 177–178).

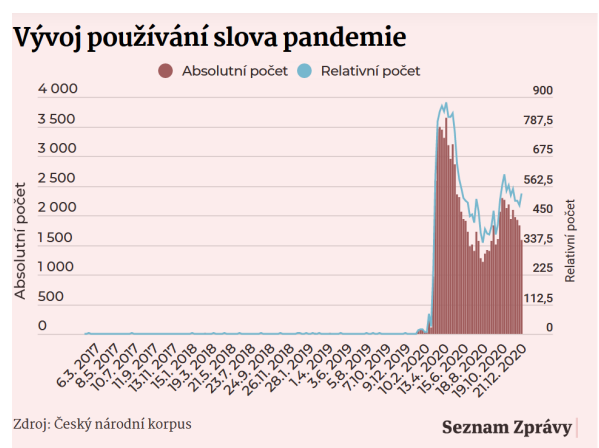
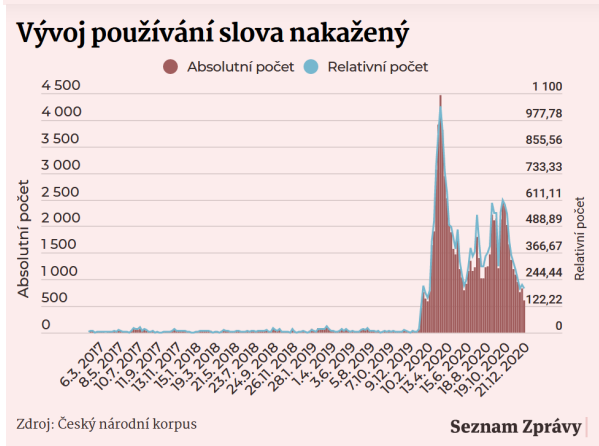
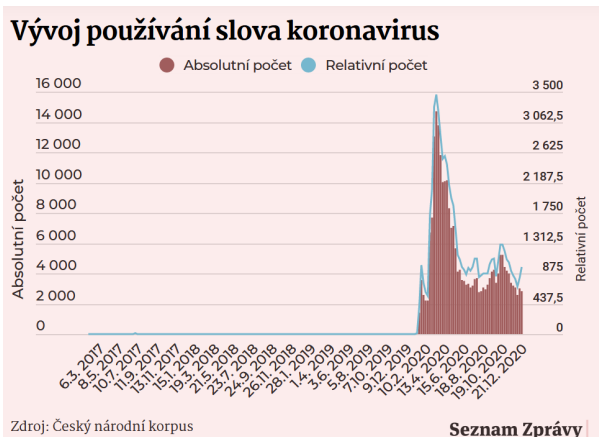
Навлизат и нови заемки от английски като *думскролинг* ‘постоянна потребност от търсене на негативна информация в интернет’ (англ. *Doomscrolling* от *doom* ‘усещане за неизбежността на съдбата, за гибел’ и *scrolling* ‘търсене в интернет, преглеждане на интернет страници’). Значението на тази дума насочва към отрицателното влияние на пандемията върху психическото състояние на човека. Интересна е също заемката *зумпинг*¹¹ (от англ. *zoomping*, контаминация от названието на приложението *Zoom* и *dumping* ‘дъмпинг’), която означава ‘уволняване от работа или скъсване с партньор, което се извършва по време на видеоразговор чрез *Zoom*’. Този неологизъм е показателен пример за промените, които пандемията наложи през 2020 г. не само в езика, но и в начините на общуване между хората. С най-широка употреба сред новите английски заемки, тематично свързани с пандемията, е съществителното *локдаун*, чието значение авторите на най-новия неологичен речник на българския език определят като ‘принудително пълно или частично преустановяване на икономически, образователни и др. дейности за определен период като част от противоепидемични мерки’ (Благоева и др./Bлагоева et al. 2021: 191).¹²

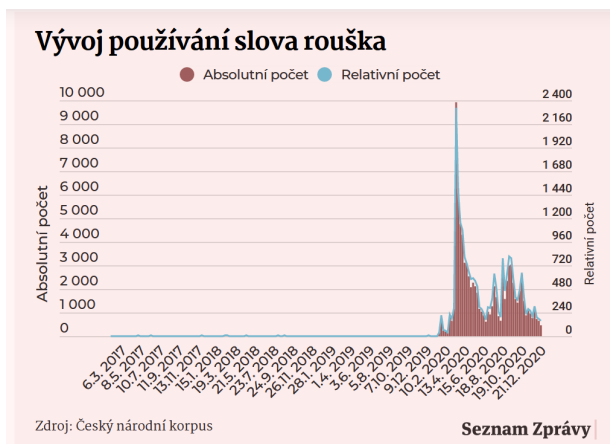
Голяма популярност през последните месеци придобиват и някои нови словосъчетания, като например *безконтактна доставка* ‘доставяне на предварително заплатени по безкасов начин стоки, които куриерът оставя пред вратата на клиента, без да се среща с него’.

Сред думите, които не са неологизми, но показват значително повишаване на честотата на употреба по време на пандемията, се открояват три глагола, чието значение отразява определени аспекти от пандемичната действителност. Те са произведени с продуктивния суфикс *-ира-*: *карантинирам* ‘поставям някого под карантина’, *мониторирам* ‘провеждам непрекъснато наблюдение, например на здравословното състояние на някого’, *приоритизирам* ‘определям приоритети в нещо’. Според Вл. Миланов думата *карантинирам* ще остане в употреба, тъй като успешно замества по-дългия израз *поставям под карантина* (Миланов/Milanov 2020: 177).

2.2. Чешки език – избрани примери

Докато подготвях тази статия, в Чехия за първи път течеше избор на дума на годината. Както отбелязва П. Юна на страниците на в. *Seznam Zprávy*, изобщо не е трудно да се отгатне коя е думата на 2020 г. Разбира се, това е терминът *koronavirus*. Голяма честота на употреба през този период показват също думите *pandemie* ‘пандемия’, *karanténa* ‘карантина’, *nakažený* ‘заразнен’ и *rouška* ‘маска’, потвърждение за което намираме и в данните от Чешкия национален корпус, включващ текстове от интернет медии, форуми и социални мрежи:

Източник: <https://korpus.cz/>

Вацлав Цврчек, заместник-директор на Чешкия национален корпус, пояснява: „Това са думи, чиято употреба е нараснала рязко през 2020 г. (в сравнение с предходни години) и които имат потенциала да уловят най-добре онова, за което сме писали (и чели) най-много през 2020 г.“. Цврчек обръща внимание, че в чешки през 2020 г. са навлезли и много нови думи, голяма част от които са термини или собствени имена. „Във всеки жив език, включително и в чешки, протичат промени. Говорещите често се възмущават, без да осъзнават, че това е естествен резултат от езиковия развой и от това как нашата комуникация реагира на промените в света около нас“, отбелязва авторът.¹³

Разпространението на COVID-19 доведе до възникването на над 100 нови думи и изрази в чешкия език (Škrabal, Kavka 2021), срв. *koronado-volená, škola v pyžamě* (буквално „училище по пижами“, т.е. провеждане на учебни занятия от дома) и др. Значението на много от тях се отнася до психически състояния на човека, предизвикани от живота в условия на пандемия: *koronadeprese* (срв. и бълг. *коронадепресия*, пол. *koronadepresja*), *koronapanika* (бълг. *коронапаника*, пол. *koronapanika*), *koronapokalypsa* (бълг. *коронаапокалипсис*, пол. *koronapokalipsa*).

Михаела Лишкова, специалист в областта на неологията от Института за чешки език към Чешката академия на науките, смята, че по-голямата част от нововъзникналите по време на пандемията думи след края на пандемичната ситуация ще отпаднат от употреба.¹⁴ Без съмнение, към този кръг лексика може да се отнесат всички иронични, експресивни (дори вулгарни) и okazjionalни новообразувания, използвани за означаване на лица с безотговорно поведение, на явления, свързани с нелогичност и смехотворност на въвежданите ограничения, с недобросъвестност в разпространяването на информация за епидемията и др. Основна характеристика на

този род нова лексика е експресивността, срв. *covidiot*, *koronaidiot* ‘лице, което безотговорно пренебрегва и не спазва използването на предпазни средства за предотвратяване на заразяване с COVID-19’.

2.3. Полски език – избрани примери

През 2020 г. полските езиковеди своевременно отчетоха, че актуалната езикова ситуация заслужава внимание, и започнаха да документират честотата на употреба на новите думи, свързани с коронавирусната пандемия¹⁵, да анализират техния строеж и значение, да ги коментират от различни аспекти в радиопредавания (В. Влоскович¹⁶), статии в печата (Й. Сатола-Сташковяк¹⁷), публикации във Фейсбук (М. Лажински¹⁸), блогове (М. Малиновски¹⁹, Х. Дуда²⁰), телевизионни предавания (М. Лажински²¹, Й. Сатола-Сташковяк²²) и др.

Учени от Варшавския университет следят употребяваната в медиите лексика и в специален сайт, наречен *Słowa na czasie* („Думи навреме“), представят на общественото внимание най-актуалните за съответната година думи (новонавлезли или активизирани).²³ Според информацията на този сайт като избрани примери за най-често употребяваните думи в полските средства за масова информация в периода от март до юни 2020 г. може да се посочат: съществителните *epidemia*, *pandemia*, *zdrowie*, *zakażenie*, *kwarantanna*, *test*, *personel*, *doła*, *tarcza*, *obostrzenie*, *ograniczenie*, *wzrost*, *walka*, *specustawa*, *szpital*, *przyłbica*, *maseczka*, *respirator*, *dom*, *głosowanie*, *izolatorium*, *wideoporada*, *usta*, *nakaz*, *ozdrowieniec*, *zgon*, *koronawirus*; прилагателните *antykrzysowy*, *zakażony*, *korespondencyjny*, *ochronny*, *jednolinienny*; глаголите *odmrozić* / *odmrażać*, *zakazić*, *wyzdrowieć*, *wykryć*, *odnotować*, *umrzeć*, *ograniczać*, *odnotować*, *otworzyć* / *otwierać*. В интернет допитването за определяне на най-популярна дума за 2020 г.²⁴, в което са участвали около 18 хиляди души, като най-популярно е посочено съществителното *koronawirus* ‘коронавирус’, следвано от думите *kobiety* ‘жени’ и *apostazja* ‘отстъпление от вярата’. От своя страна пък, организаторите на конкурса са определили следната класация: *koronawirus*, *kobiety*, *pandemia* ‘пандемия’. Избраните думи предават атмосферата на 2020 г., която в Полша премина под знака на пандемията и протестите на жените.

Споменатите по-горе проблеми, свързани с паралелната употреба на формите *koronawirus* и *koronowirus*, са коментирани от В. Влоскович, който описва реинтерпретацията на английския термин *coronavirus* на полска почва (Włoskowicz 2020: 88–111). Този английски термин е зает в полската научна терминология с формата *koronawirus*, като доскоро не е бил част от общоупотребимата лексика в полския език. В специализираната комуникация често се среща и в множествено число като название на група вируси (Włoskowicz 2020). Авторът отбелязва: „Формата на научния термин *koronawirus*, след като той става част от полската терминологична система, получава вид, сходен с този на срстване в полския език. Разбира се,

процесът на словообразуване всъщност е протекъл в английския език – от елементите лат. *corona* + англ. *virus* е създаден типичен *композиум* (*compound noun*) със слято изписване, във връзка с което от гледище на полското словообразуване се отваря поле за размишления за това дали *koronawirus* може да се разглежда в полски като сложна или словообразователно различима дума“ (Włoskowicz 2020: 102–103).²⁵

Казано накратко, формата *koronawirus* в полския език наподобява срастване, а в съвременния период моделът за образуване на сраствания е по-слабо продуктивен в сравнение с този, по който се образуват сложни думи със съединителна гласна. Формата *koronowirus* пък е резултат от вторично адаптиране на заемката *koronawirus* към полската словообразователна система и се вписва в дългия списък от произведения на полска почва композиуми със съединителна гласна като *gwiazdozbiór*, *roślinozerca*, *deskorolka* (Włoskowicz 2020: 103). Предпочитаната от някои носители на полския език замяна на формата *koronawirus* с *koronowirus* е свързана с избор на по-продуктивния словообразователен модел.

Наблюденията показват, че в полския език активно се образуват нови сложни думи с първа съставна част *korona-*. М. Лажински изброява над 40 такива новообразувания, засвидетелствани в писмената практика (въз основа на данни от портала frazeo.pl).²⁶ Чрез тях се означават явления, свързани с: икономическата и политическата ситуация в Полша и в света в периода на коронакризата (*koronaceny*, *koronademokracja*, *koronakryzys*, *koronaobligacje*); психическото състояние на хората в условията на пандемия (*koronadepresja*, *koronapanika*, *koronateror*); дейността на здравните служби за ограничаване и ликвидиране на заразата (*koronainfolinia*, *koronachaos*, *koronatest*); организирането на обучението по време на кризата (*koronamatura*); пренебрежителното отношение на някои граждани към ситуацията (*koronaferie*, *koronaghuptas*, *koronalans*, *koronalia* и дори *koronaświrus*²⁷). В настоящия момент броят на неологизмите от този тип е още по-голям, като немалка част от тях са експресивно маркирани, срв. *koronaparty*, *koronalia*, *koronagedon*, *koronazakupy* (Satoła-Staśkowiak 2020: 10).

Новообразувания с първа съставна част *covid-* се срещат значително по-рядко от тези с елемент *korona-*, срв. оказиналното *COVID-idiota*. Предпочита се употребата на словосъчетания с прилагателно *covidowy*, срв. *covidowe palce*.

3. Заключение

В статията разгледахме отражението на пандемията от COVID-19 през 2020 г. върху лексикалния състав на три славянски езика: български, чешки и полски. Обект на анализ бяха образуваните и заетите през посочената година неологизми, чието значение се отнася до свързани с пандемията нови обекти, прояви, ситуации, явления или емоции. Обърнахме внимание

и на някои отдавна познати думи, които в разглеждания период значително активизират употреба си.

Голяма част от анализираните нови думи са образувания с първа съставна част бълг. *корона-*, чеш. *korona-*, пол. *korona-* или бълг. *ковид-*, чеш. *covid-*, пол. *covid-*. Изследванията показват, че образуването на неологизми с компонент *ковид-/covid-* е значително по-активно в български и чешки, отколкото в полски. В полския език се отбелязва специфичен проблем, свързан с паралелната употреба на формите *koronawirus* и *koronowirus*.

Анализираните нови лексеми се обединяват в различни тематични групи: действия и функции на лица и организации по време на пандемията, обществени настроения и нагласи и др. В това отношение сходството между езиците е значително, което произтича от глобалния характер на епидемичната ситуация.

И в трите разглеждани езика активно се употребяват думи и изрази, отнасящи се до регулирането на ежедневието в условията на пандемия: бълг. *карантина, самоизолация, маски, антигенни тестове*; чеш. *karanténa, izolace, rouške, testování, korespondenční hlásování*; пол. *kwarantanna, domowa izolacja, maseczki, testowanie, wybory korespondencyjne*. Особена актуалност придобива съчетанието бълг. *конспиративни теории*; чеш. *konspirační teorie*; пол. *teorie spiskowe*. Проблемът с фалшивата информация, свързана с пандемията²⁸, е много активно обсъждан, във връзка с което може да се предположи, че в близко време ще се повиши честотата на употреба и на думи като бълг. *дезинформация*, чеш. *dezinformace*, пол. *dezinformacja*.

Лексикалните изменения под влияние на пандемичната ситуация имат глобален характер. Организацията „Оксфордски речници“, която наблюдава промените в английския език и ежегодно представя списък с думи и съчетания, характеризиращи съответната година, посочва сред най-популярните през 2020 г. множество думи и изрази, свързани с коронавируса и с живота по време на пандемията: *coronavirus, COVID-19, lockdown, social distancing, shelter-in-place, stay-at-home, self-isolate, selfquarantine* и др.²⁹ Президентът на организацията Каспър Гратуол отбелязва, че употребата на думата *pandemic* ‘пандемия’ в английски се е увеличила с 57 000% в сравнение с предходната година. Тази дума придобива глобална популярност. Гратуол посочва: „Никога не съм ставал свидетел на езикова година като тази, която имаме. Екипът на „Оксфорд“ идентифицира стотици значими нови думи и тяхното използване, докато годината си течеше, думата от които не биха се класирали за „дума на годината“ по друго време. Това е едновременно безпрецедентно и малко иронично – годината, която ни остави без думи, бе пълна с нови думи повече от всяка друга“.³⁰

Въпреки че имат глобален характер, разглежданите езикови процеси протичат с различна интензивност и различен обем в отделните езици.

Затова е важно наблюденията върху тях да продължат, включително в съпоставителен план, което ще даде възможност да се открият както техните общи особености, така и вътрешноезиковите им специфики.³¹

БЕЛЕЖКИ / NOTES

¹ www.miejski.pl. Този род източници не са много на брой, тъй като регистрирането на актуалните езикови промени изисква от авторите решителност и последователност.

² www.frazeo.pl; <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/>

³ <https://korpus.cz/>

⁴ <https://news.bg/world/koronaaidiot-ili-covidiot-chehite-si-izmisliha-poveche-ot-100-novi-dumi-i-frazi.html>. Михаела Лишкова от Института за чешки език твърди: „Вероятно като знак колко сериозно чехите възприемат епидемията, има две думи за означаване на някого, който се държи безотговорно“. Повече от две думи с това значение има в полския език.

⁵ <https://ne-np.facebook.com/KulturaLiberalna/posts/szur-foliar-z-altmed-covid-idio-ta-te-enigmatyczne-terminy-bez-trudu-odnajdujemy-n/2887475164690956/>

⁶ <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/ludzieistyle/1961694,1,korona-na-jezyku-czyli-pandemia-w-polszczyznie.read>

⁷ <https://dnews.bg/dumata-na-2020-koronavirus.html>

⁸ Разпространението на конспиративни теории и фалшиви новини, свързани с новия коронавирус, става толкова масово, че през февруари 2020 г. Световната здравна организация въвежда в употреба специален термин за означаване на актуалното състояние на нещата – *infodemic*, контаминация от думите *information* ‘информация’ и *pandemic* ‘пандемия’. Младата полска изследователка Мария Тжечак отбелязва, че въпреки тенденцията конспиративните теории и дезинформацията относно COVID-19 да бъдат разглеждани по-скоро със снизхождение, наблюденията показват, че те може да бъдат реална заплаха за населението. Причините за това са не само чисто медицински, но и от социално естество. В дипломната си работа „Научната журналистика – добросъвестност „по време на зараза“, написана под ръководството на Йоанна Сатола-Сташковяк в Хуманитарно-икономическата академия в Лодз, М. Тжечак се спира върху възможните опасности от това, като обръща внимание, че конспиративните теории може да доведат до сериозни последствия, а именно – обвързването на страха от заразяване с етническата или расовата принадлежност (Trzeciak 2020: 51).

⁹ https://www.dnevnik.bg/bulgaria/2020/05/18/4067943_koronavirusut_v_bulgariia_maga_zini_v_molovete_otvoriha/

¹⁰ Срв. например: *Полиция щурмува хотел заради скандално коронапарти*. <https://fakti.bg/krimi/538657-policia-shturmuva-hotel-v-sandanski-zaradi-skandalno-koronaparti>

¹¹ <https://www.24chasa.bg/ojivlenie/article/9220816>

¹² На 21 ноември 2020 г. сайтът „Булевард България“ (<https://boulevardbulgaria.bg/articles/koya-e-dumata-na-bezpretsedentnata-2020-g>) публикува информация, че организаторите на класацията „Дума на годината“ са решили вместо една най-характерна дума да представят серия от думи, които описват в пълнота настроението и нагласите в българското общество през цялата 2020 г. Според експертите

думата, която надминава всякакви рекорди по честота на употреба през тази година, наред с термина *коронавирус*, е именно заемката *локдаун*.

¹³ <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/slovo-roku-neprekvapí-je-to-koronavirus-135335?fbclid=IwAR0aNIINafHhx83QrAZnx44f6r1HmR8nrc9piTPfx7leoL90UeNbUYoT9-F0>

¹⁴ Вж. <https://news.bg/world/korona-idiot-ili-covid-idiot-chehite-si-izmisliha-poveche-ot-100-novi-dumi-i-frazi.html> и цитираните там източници.

¹⁵ <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/ludzieistyle/1961694,1,korona-na-jezyku-czyli-pandemia-w-polszczyznie.read>

¹⁶ Предаване по Четвърта програма на Полското радио (18 март 2020 г.).

¹⁷ Вж. Satoła-Staśkowiak 2020.

¹⁸ <https://www.facebook.com/m.lazinski/posts/2916970495090011>

¹⁹ <https://obcyjezykpolski.pl/koronawirus/>

²⁰ <https://lingwistykon.wordpress.com/2020/04/24/korona-koronawirus/>

²¹ 6 януари 2021 г., телевизия TVN.

²² 15 юни 2020 г., телевизия Aleksandrów Łódzki.

²³ <http://www.slowanaczasie.uw.edu.pl/>

²⁴ Конкурсът „Дума на годината“ (sloworoku.uw.edu.pl) се провежда от Института за полски език към Варшавския университет и от Фондацията за полски език чрез интернет допитване. Думите се избират от списък, предложен от организаторите на конкурса и от самите интернет потребители.

²⁵ Вж. също Рурџ 2015, където е направено също кратко медицинско описание на епидемиите от SARS и MERS в началото на XXI в.

²⁶ <https://www.facebook.com/m.lazinski/posts/2916970495090011>

²⁷ www.miejski.pl

²⁸ Поради голямата значимост на проблема Световната здравна организация създава специална страница за „опровергаване на митове“: *Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: Myth busters* (<https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters>), където се публикуват най-популярните дезинформации, митове и конспиративни теории за пандемията заедно със съответни разяснения, научни изследвания, инфографики и др.

²⁹ <https://pages.our.com/ol/word-of-the-year-2020>. Думите, които изследователите от Оксфорд подлагат на анализ през 2020 г., са поделени в няколко основни тематични области: COVID-19, технология и работа от дома, обществени движения, социални медии и политика, околна среда.

³⁰ <https://dnews.bg/dumata-na-2020-koronavirus.html>

³¹ За сравнение със ситуацията в анализираният тук три езика може да споменем като любопитен факт това, че в Белгия дума на годината става съществителното *knuffelcontact* (от *knuffel* ‘прегръдка’ и *contact* ‘контакт’), назоваващо човек извън дадено домакинство, с когото представителите на това домакинство може да имат физически контакт по време на пандемията. На второ място е класирана думата *covidioot* ‘ковидиот’, а на трето – *hoestschaamte* ‘страх от заразяване при пребиваване на обществено място’. https://woordvanhetjaar.vandale.be/nl?fbclid=IwAR036ohn19W6bCmDqZ6TbdECrd_VVTzggZAqmAhBcwUi3sk_ymSrRqVeqzA.

ЛИТЕРАТУРА

- Благоева и др. 2021: Благоева, Д., С. Колковска, А. Атанасова, Цв. Георгиева, Н. Костова, Св. Манова, В. Сумрова. Речник на новите думи в българския език (от първите две десетилетия на XXI век). София, Наука и изкуство.
- Миланов 2020: Миланов, Вл. Актуални наблюдения върху съвременната езикова ситуация. – *Български език*, № 2, с. 176–182.
- Corman et al. 2020: Corman, V. M., O. Landt, M. Kaiser, R. Molenkamp, A. Meijer, D. K. Chu, D. G. Mulders. Detection of 2019 novel coronavirus (2019-nCoV) by real-time RT-PCR. – *Eurosurveillance*, 25(3), 2000045.
- Lai et al. 2020: Lai, C. C., T. P. Shih, W. C. Ko, H. J. Tang, P. R. Hsueh. Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) and corona virus disease-2019 (COVID-19): the epidemic and the challenges. – *International Journal of Antimicrobial Agents*, 105924.
- Pyrc 2015: Pyrc, K. Ludzkie koronawirusy. – *Postępy Nauk Medycznych*, t. XXVIII, z. 4B, s. 48–54.
- Satoła-Staškowiak 2020: Satoła-Staškowiak, J. Słowa w pandemii. – *40 i cztery*, № 12 (610), s. 10. <https://aleksandrow-lodzki.pl/wp-content/uploads/2020/07/Nr-12_3-lipca-2020-1.pdf>.
- Škrabal, Kavka 2021: Škrabal, M., M. Kavka. Merging Professional and Collaborative Lexicography: The Case of Czech Neology. *International Journal of Lexicography*, 2021. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecab003>.
- Trzeciak 2020: Trzeciak, M. Dziennikarstwo naukowe – rzetelność „w czasach zarazy”. Praca dyplomowa. Łódź.
- van Doremalen et al. 2020: van Doremalen, N., T. Bushmaker, D. H. Morris, M. G. Holbrook, A. Gamble, B. N. Williamson, J. O. Lloyd-Smith. Aerosol and surface stability of SARS-CoV-2 as compared with SARS-CoV-1. – *New England Journal of Medicine*, 382(16), pp. 1564–1567.
- Włoskowicz 2020: Włoskowicz, W. Koronawirus jako problem językoznawstwa polonistycznego. – *Poradnik językowy*, № 7, s. 98–111. DOI 10.33896/PolJ.2020.7.8.

REFERENCES

- Blagoeva et al. 2021: Blagoeva, D., S. Kolkovska, A. Atanasova, Tsv. Georgieva, N. Kostova, Sv. Manova, V. Sumrova. Rechnik na novite dumi v balgarskiya ezik (ot parvite dve desetiletiya na 21. vek). Sofia, Nauka i izkustvo.
- Corman et al. 2020: Corman, V. M., O. Landt, M. Kaiser, R. Molenkamp, A. Meijer, D. K. Chu, D. G. Mulders. Detection of 2019 novel coronavirus (2019-nCoV) by real-time RT-PCR. – *Eurosurveillance*, 25(3), 2000045.
- Lai et al. 2020: Lai, C. C., T. P. Shih, W. C. Ko, H. J. Tang, P. R. Hsueh. Severe acute respiratory syndrome coronavirus 2 (SARS-CoV-2) and corona virus disease-2019 (COVID-19): the epidemic and the challenges. – *International Journal of Antimicrobial Agents*, 105924.
- Milanov 2020: Milanov, Vl. Aktualni nablyudeniya varhu savremennata ezikova situatsiya. – *Balgarski ezik*, № 2, s. 176–182.

- Pyrć 2015: *Pyrć, K.* Ludzkie koronawirusy. – *Postępy Nauk Medycznych*, t. XXVIII, z. 4B, s. 48–54.
- Satola-Staškowiak 2020: *Satola-Staškowiak, J.* Słowa w pandemii. – *40 i cztery*, № 12 (610), s. 10. <https://aleksandrow-lodzki.pl/wp-content/uploads/2020/07/Nr-12_3-lipca-2020-1.pdf>.
- Škrabal, Kavka 2021: *Škrabal, M., M. Kavka.* Merging Professional and Collaborative Lexicography: The Case of Czech Neology. *International Journal of Lexicography*, 2021. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecab003>.
- Trzeciak 2020: *Trzeciak, M.* Dziennikarstwo naukowe – rzetelność „w czasach zarazy”. Praca dyplomowa. Łódź.
- van Doremalen et al. 2020: *van Doremalen, N., T. Bushmaker, D. H. Morris, M. G. Holbrook, A. Gamble, B. N. Williamson, J. O. Lloyd-Smith.* Aerosol and surface stability of SARS-CoV-2 as compared with SARS-CoV-1. – *New England Journal of Medicine*, 382(16), pp. 1564–1567.
- Włoskowicz 2020: *Włoskowicz, W.* Koronawirus jako problem językoznawstwa polonistycznego. – *Poradnik językowy*, № 7, s. 98–111. DOI 10.33896/PolJ.2020.7.8.

КОРПУСИ / CORPORA

Български национален корпус (Bulgarian National Corpus) –
<http://search.dcl.bas.bg/>

Национален корпус на полския език (National Corpus of Polish) – <http://nkjp.pl/>

Чешки национален корпус (Czech National Corpus) – <https://korpus.cz/>

Превод от полски *Диана Благоева*

✉ Проф. д-р хабил. Йоанна Сатола-Сташковак
Хуманитарно-икономическа академия в Лодз
26 Стерлинга, 90-212 Лодз, Полша

✉ *Joanna Satola-Staškowiak, dr hab. prof. AHE*
Academy of Humanities & Economics in Lodz
26 Sterlinga, 90-212 Łódź, Polska

Публикувано: 30 септември 2021

Published: 30 September 2021